Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра політології та філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри політології та філософії

Тетяна ГРУБІ

26 серпня2026р.

Зі змінами: 22 вересня 2026

РОБОЧА ПРОГРАМА
ООК 06 ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВЧЕНЬ

для підготовки фахівців *першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*
за освітньою професійною програмою Політологія
спеціальності *С2 Політологія*
галузі знань *С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини*
мова навчання *українська*

2026 – 2027 навчальний рік

Розробник програми:
Сергій Вонсович, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та філософії.

Затверджено на засіданні кафедри політології та філософії

Протокол №8від 26 серпня 2026 року

Завідувач кафедри Тетяна ГРУБІ

Зі змінами:

Протокол №11 від 22 вересня 2026 року

Завідувач кафедри Тетяна ГРУБІ

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми Ольга Віннічук

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Мета вивчення навчальної дисципліни «Історія зарубіжних політичних вчень» полягає у формуванні здобувачами вищої освіти теоретичного знання зарубіжних мислителів про політичне життя суспільства, закономірності зародження, завоювання, використання та утримання політичної влади, втіленої в політичних системах різних історичних епох. Формування знань про історію виникнення і розвитку політичних ідей, теорій та концепцій у зарубіжних країнах; отримання знань про засади понятійно-категоріального апарату політичної науки та їх генезу, методологічні засади та методи дослідження історії зарубіжних політичних вчень.

- Основні завдання:
- визначити теоретико-методологічні засади, предмет та категоріально-понятійний апарат історії зарубіжних політичних вчень, а також закономірності їх виникнення та генези;
- ознайомити здобувачів із політико-правовими концепціями Стародавнього Сходу, Античності (зокрема Платона та Аристотеля) та Стародавнього Риму;
- сформувати знання про специфіку розвитку політичної думки Середньовіччя, християнського гуманізму, добу Реформації та основи емпіричної політичної науки Н. Макіавеллі;
- розкрити сутність суспільно-політичних теорій, ідей утопізму, політичного Просвітництва та правової думки епохи революцій XVII–XVIII ст. у Європі та Америці;
- опрацювати ключові політичні концепції XIX – початку XX століття, зокрема німецьку класичну філософію, марксизм, концепції елітизму та теорію політики М. Вебера;
- сформувати здатність критично аналізувати класичні й сучасні зарубіжні теорії демократії, влади та держави для розуміння сучасних політичних процесів.
-

2.Обсяг дисципліни

Найменування показників	**Характеристика навчального курсу**	
	денна форма здобуття вищої освіти	**заочна форма здобуття вищзої освіти**
Освітня програма, спеціальність	С2 Політологія	
Рік навчання/ рік викладання	2026-2027	2026-2027
Семестр вивчення	перший, другий	
нормативна/вибіркова	нормативна	
Кількість кредитів ЄКТС	7 кредитів ЄКТС	
Загальний обсяг годин	210 год.	
Кількість годин навчальних занять	84 год	26 год
Лекційні заняття	42 год.	14 год.
Практичні заняття	-	-
Семінарські заняття	42 год.	12 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	126 год.	184 год.
Форма підсумкового контролю	екзамен	

3. Статус дисципліни. Навчальна дисципліна належить до обовязкових освітніх компонентів професійної підготовки

4. Передумови для вивчення дисципліни. ООК «Історія зарубіжних політичних

вчень» відноситься до циклу дисциплін професійної підготовки, вивчається на 1 курсі в 1-2 семестрах.

5. Програмні компетентності навчання.

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичних наук.

Загальні компетентності:

ЗК 01 Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 02 Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 03 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 04 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності) знань/видів економічної діяльності).

ЗК 05 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 06 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії, культури та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій; використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 01 Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК 02 Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК 03 здатність описувати, пояснювати ц оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК 04 Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності

СК 05 Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК 06 Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК 07 Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності

СК 08 Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

СК 09 датність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців

СК 10 Здатність аналізувати PR-стратегії та кампанії, застосувати на практиці технології PR у сфері політики

СК 12 Здатність до розробки та реалізації проєктів у професійній діяльності із застосуванням сучасного інструментарію.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни

Програмні результати навчання:

ПРН 07 Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.

Знання:

Хронологічної періодизації, джерельної бази та методологічних засад вивчення історії зарубіжної політичної думки

Еволюції політико-правових ідей від концепцій Стародавнього Сходу, Античної Греції та Риму до середньовічної патристики/схоластики, політичної філософії Сходу та християнського гуманізму.

Становлення емпіричної політичної науки в ренесансну добу та трансформації політичної думки в епохи Реформації, утопізму, революцій XVII–XVIII ст. і Просвітництва

Розвитку класичної німецької філософії політики, соціально-політичних утопій XIX ст., ортодоксального й критичного марксизму, соціології політики М. Вебера класичного елітизму та теорій демократії XIX–XX ст..

Уміння:

Відстежувати витоки й генезу фундаментальних політологічних категорій (держава, форма правління, влада, право, громадянське суспільство, легітимність, суверенітет, розділення влад, еліта, демократія).

Виявляти об'єктивні закономірності розширення предметного поля політології: від описово-ідеалістичних та сакральних підходів (Стародавній Схід, Платон) до раціонально-емпіричних (Аристотель, Макіавеллі, Вебер).

Реконструювати зв'язок між соціально-історичним контекстом епохи та характером політичних концепцій.

Навички:

Наукового аналізу, критичного прочитання та конспектування класичних політичних першоджерел (від «Законів Хамурапі», «Держави» Платона, «Політики» Аристотеля, «Державця» Макіавеллі до праць М. Вебера та А. де Токвіля).

Систематизації, класифікації та порівняння політико-філософських текстових джерел за змістовими модулями.

Способи мислення:

Здатність розглядати сучасні політичні інститути та ідеології як результат багатовікової інтелектуальної спадщини світової політичної думки.

Усвідомлення фундаментальних цінностей свободи, рівності, прав людини та демократії як надбання людської цивілізації (від солонської цензової демократії до американського та французького Просвітництва).

ПРН 09 Вміти застосовувати політологічне мислення для розв’язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

Знання:

Концептуальних моделей державного устрою, правопорядку та форм правління у класичній спадщині (Платон, Аристотель, Цицерон, Т. Гоббс, Ш.-Л. Монтеск’є, Ж.-Ж. Руссо).

Сутності принципу автономії політики від християнської моралі у вченні Н. Макіавеллі, концепції легітимного панування та бюрократії М. Вебера, теорій циркуляції еліт (В. Парето, Г. Моска) та умов стійкості демократії за А. де Токвілем.

Традицій політичного радикалізму, егалітаризму, марксизму та соціал-демократичного реформізму (Е. Бернштейн, К. Каутський).

Уміння:

Інтерпретувати сучасні проблеми публічної політики, кризи легітимності влади, боротьбу політичних еліт та трансформації режимів за допомогою концептуального апарату мислителів минулого.

Адаптувати класичні теорії стримувань і противаг (Ш.-Л. Монтеск'є), вічного миру (І. Кант), правової держави та громадянського суспільства (Г. Гегель) для обґрунтування реформ у сучасних політичних системах.

Використовувати модель «Лева і Лисиці» Н. Макіавеллі та типи харизматичного/раціонально-правового лідерства М. Вебера для аналізу дій сучасних політичних лідерів.

Навички:

Формулювання практичних рекомендацій щодо оптимізації державного управління, запобігання деспотії та «тиранії більшості» (спираючись на застереження А. де Токвіля та Ш.-Л. Монтеск'є).

Способи мислення:

Здатність оцінювати політичні події без ідеалізації, розрізняючи декларовані гасла й реальні механізми утримання владних ресурсів.

Уміння бачити системні суперечності всередині владних інститутів та шукати шляхи їх розв'язання на основі класичного досвіду державотворення.

ПРН 10 Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

Знання:

Соціокультурного та релігійного контексту формування політичних ідей Сходу (Конфуціанство, мусульманська концепція двох істин Ібн-Рошда), Західного Середньовіччя (Августин, Т. Аквінський) та Реформації (Ж. Кальвін, М. Лютер).

Ідеологічних засад та специфіки розвитку політичної думки в різних регіонах: англійського просвітницького лібералізму (А. Сміт), французького радикалізму та егалітаризму (Ж.-Ж. Руссо, Ж. Мельє, Г. Маблі), північно-американського конституціоналізму (Т. Пейн, Т. Джефферсон, О. Гамільтон).

Типології класичних ідеологій XIX–XX ст. (лібералізм, консерватизм, утопічний та ортодоксальний марксизм, критична соціал-демократія, елітизм).

Уміння:

Пояснювати причини різноманітності політичних режимів та культур через відмінності в історичному розвитку суспільств, їхніх релігійних та філософських традиціях.

Порівнювати американську (федералістичну) та французьку (радикально-республіканську) моделі революційного державотворення й оцінювати їхній вплив на сучасний світовий порядок.

Оцінювати загрози популізму, демагогії, охлократії та тоталітаризму, спираючись на аналіз класиків (Платон, Аристотель, А. де Токвіль).

Навички:

Деконструкції утопічних проектів та маніпулятивних політичних дискурсів.

Способи мислення:

Розуміння того, що політичні ідеї та інститути не є універсально-статичними, а функціонують залежно від історичного, конфесійного та культурного середовища.

Неупереджене сприйняття різноманітних ідеологічних систем та світоглядних традицій без етноцентричних чи ідеологічних упереджень.

7. Засоби діагностики результатів навчання, зокрема, методи їх демонстрування: презентація виконаних завдань (зокрема, тестових, проблемно-пошукових), виконання завдань самостійної роботи та їх захист, модульна контрольна робота, екзамен (усна/письмова відповідь, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle) та ін.

8. Програма навчальної дисципліни

Денна та заочна форми здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	**Кількість годин**							
	Денна форма				Заочна форма			
	разом	**у тому числі**			**разом**	**у тому числі**		
		лекції	**сем. / практ. заняття**	**самостійна робота**		**лекції**	**сем. / практ. заняття**	**самостійна робота**
Змістовий модуль № 1. Політична думка античності,Середньовіччя,Просвітництва і Реформації.								
Тема1.Теоретико-методологічні засади історії зарубіжних політичних вчень 1. Предмет історії політології, її періодизація та джерела 2. Методологія історії політології та її інструментарій	8	2	2	4	6	2	2	2
Тема 2. Політико-правові концепції Стародавнього Сходу. 1. Політична міфологія Стародавнього Єгипту і Вавілону. 2. Релігійно-міфологічна політична філософія Стародавньої Індії. 3. Патріархально-патерналістична політична думка Стародавнього Китаю.	8	2	2	4	6			6
Тема 3. Філософські і політико-правові концепції Стародавньої Греції. 1. Античне суспільство: витоки і сутність. 2. Започаткування раціоналістичних форм тлумачення політичного життя. 3. Заснування філософських принципів аналізу політичного життя. 4. Логіко-понятійне обґрунтування політики.	8	2	2	4	6			6
Тема 4. Політичні погляди Платона. 1. Проєкт-утопія держави Платона 2. Форми держав, їх аналіз і типологія у творах Платона «Держава» і «Закони» 3. Критика тиранії	8	2	2	4	6			6

Тема 5. Розвиток політичної думки Аристотелем 1. Арістотель — теоретик полісного народовладдя: критика ідей Платона 2. Головне завдання політичної теорії Арістотеля 3. Форми правління за Арістотелем	8	2	2	4	6			6
Тема 6. Політико-правові концепції Стародавнього Риму. 1. Політичні вчення Стародавнього Риму 2. Концепція «найкращої» форми правління та політично-правовий ідеал Марка Тулія Цицерона 3. Питання владно-політичних відносин у римських стоїків: Сенека, Епіктет, Марк Аврелій	8	2	2	4	6			6
Тема 7. Історичні, соціально-економічні та політичні умови розвитку політичної думки Середньовіччя. Основні ознаки та спрямування політичних концепцій Середньовіччя. 1. Передумови виникнення та історичні етапи становлення християнства. 2. Ідейні джерела та основні постулати догматики християнства. 3. Основні соціально-політичні характеристики розвитку християнських общин. 4. Політизація церковного і духовного життя середньовічної доби.	8	2	2	4	6			6
Тема 8. Політична філософія середньовічного Сходу 1. Іслам — серцевина середньовічного світогляду. 2. Політична філософія мислителів середньовічного Сходу.	8			8	6			6
Тема 9. Суспільний розвиток у XIV-XVII сторіччях і філософсько-політичні концепції християнського гуманізму. 1. Суспільно-економічні, політичні та духовні витоки Відродження і Реформації. 2. Сутність епохи Ренесансу 3. політичні концепції християнського гуманізму	12	2	2	8	6			6

Тема 10. Основи емпіричної політичної науки Нікколо Макіавеллі 1 Предмет і методи політичної науки. Держава і влада. 2.Державець.Політика і мораль	8	2	2	4	10	2	2	6
Тема 11.Політичні ідеї доби Реформації. 1. Реформізм і протестантизм. 2. Радикалізм і протестантизм.	9	2	2	5	10	2	2	6
Тема 12. Політичні вчення утопистів. 1. Морова концепція соціального устрою. 2. Комуністична утопія Томазо Кампанелли.	9	2	2	5	8			8
Тема13. Політичні вчення епохи революцій XVII1 ст. 1. Гуго Ґроцій: природне право і політика. 2. Гобсова теорія і практика політичного життя. 3. Політична філософія Джона Локка.	9	2	2	5	8			8
Разом за модулем № 1	**111**	**24**	**24**	**63**	**90**	**6**	**6**	**78**
Змістовий модуль № 2. Політичні ідеї та теорії напередодні та під час буржуазних революцій у Європі та Америці, ідеї та концепції середини XIX – кінця XX ст.								
Тема 14. Політико-правова теорія Шарля Луї Монтеск'є. 1. Відхід від провіденціалізму та формування матеріалістичного розуміння законів суспільного життя 2. Вчення про держави та їхні форми 3. Теорія поділу влад як гарантія політичної свободи	6			6	10	2		8
Тема 15. Концепція суспільного договору Жан-Жака Руссо 1. Генеза теорії суспільного договору Ж.-Ж. Руссо 2. Сутність та принципи «Суспільного договору» 3. Практичний вимір і вплив ідей Руссо	10	2	2	6	8			8
Тема 16. Соціально-комуністична утопія. Просвітницький атеїзмі радикалізм 1. Егалітаризм Габріеля-Бонно де Маблі 2. Раціоналістично-комуністична утопія Мореллі 3. Атеїзм і радикалізм Жана Мельє	8	2	2	4	8			8

Тема 17.Північно-американська просвітницька політична думка. 1. Демократичний радикалізм Т. Пейна. 2. Ліберальний демократизм Т. Джефферсона. 3. Теорія федералізму А. Гамільтона	8	2	2	4	12	2	2	8
Тема 18. Політико-просвітницька думка Англії. 1. Економічні засади політичної філософії Адама Сміта. 2. Вікторіанський лібералізм Джона-Стюарта Мілля	8	2	2	4	10			10
Тема 19. Політичні вчення доби Великої французької революції. 1. Ліберально-демократичні ідеї Жана-Антуана де Кондорсе. 2. Теорія консерватизму Едмунда Берка	8	2	2	4	8			8
Тема 20. Німецька класична політична думка 1. Політичні погляди Імануїла Канта. 2. Політична філософія Георга-Вільгельма-Фрідріха Гегеля.	6			6	8			8
Тема 21. Соціально-політичні утопії XIX століття. Політичний технократизм і сцієнтизм Клода Анрі де Рувруа Сен-Сімона. Соціально-психологічний політичний прагматизм Франсуа Марі Шарля Фур'є	8	2	2	4	8			8
Тема 22. Класичний ортодоксальний марксизм. 1. Основні теоретико-методологічні засади марксизму. 2. Революційно-комуністична теорія марксизму	6			6	8			8
Тема 23. Критичний соціал-демократичний марксизм. 1. Критичний марксизм Карла Каутського. 2. «Антимарксизм» Едуарда Бернштейна.	7			7	8			8
Тема 24.Теорія політики Макса Вебера. 1. Про методологію політичної науки 2. Політика, влада, управління	8	2	2	4	12	2	2	8
Тема 25. Елітизм – важливий напрям Європейської політичної думки наприкінці XIX- на початку XX ст. 1. Концепція еліт та теорія циркуляції еліт Вільфредо Парето 2. Теорія політичного (правлячого) класу Ґаетано Моски	8	2	2	4	8			8

Тема26. Теорія демократії Жареля – Алексіса – Крерeля де Токвіля 1. Демократичний процес та свобода й рівність у філософії А. де Токвіля 2. Проблема «тиранії більшості» та механізми збереження демократії	8	2	2	4	12	2	2	8
Разом за модулем № 2	99	18	18	63	120	8	6	106
Разом годин	210	42	42	126	210	14	12	184

Тематика семінарських занять та самостійної роботи (денна форма навчання):
Змістовий модуль № 1. Політична думка античності,Середньовіччя,Просвітництва і Реформації.

Тема: Предмет зарубіжних політичних учень, їх періодизація та джерела
Питання для обговорення:
1. Предмет історії зарубіжних політичних вчень.
2. Періодизація історії зарубіжних політичних вчень.
3. Методологія історії зарубіжних політичних вчень та її інструментарій.
4. Функції історії зарубіжних політичних вчень.

Завдання для самостійної роботи:
1. Складіть таблицю: «Періодизація історії зарубіжних вчень».
2. Опишіть методологічні принципи вивчення історії зарубіжних політичних вчень.

Тема: Політико-правові концепції Стародавнього Сходу
Питання для обговорення:
1. Політична міфологія Стародавнього Єгипту і Вавилону.
2. Закони Хаммурапі як політологічне джерело.
3. Веди і Упанішади – пам'ятки релігійно-міфологічної філософії стародавніх індійців.
4. Патріархально-патерналістська політична думка Стародавнього Китаю.

Завдання для самостійної роботи:
1. Складіть план до праць «Закони Хамурапі», «Про походження влади».
2. Опишіть, як оберігалася приватна власність у Вавилоні за законами Хамурапі.

Тема: Зародження політичної думки у Стародавній Греції
Питання для обговорення:
1. Характеристика античного суспільства.
2. Політичне життя та ідеали міст-полісів.
3. Міфологічний світогляд.
4. Зародження раціоналістичних форм аналізу політичних явищ і подій.

Завдання для самостійної роботи:
1. Використовуючи комп'ютерну техніку та мережі Інтернет, опишіть філософські і суспільні погляди Сократа.
2. Розкрийте помірковану цензову демократію Солона.

Тема: Концепція ідеальної держави Платона
Питання для обговорення:
1. Ідеї та ідеальна держава. Соціальна структура держави.
2. Роль навчання, виховання та законів у платонівській ідеальній державі.
3. Правителі ідеальної держави.
4. Чотири види спотвореного державного устрою.

Завдання для самостійної роботи:
1Опрацюйте працю Платона «Держава». Складіть тези.

Тема: Вчення Аристотеля про політику і державу
Питання для обговорення:
1. Погляд Аристотеля на науку і політику.
2. Походження і сутність держави. Найкраща держава.

3. Роль права і законодавства в державі.

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть порівняльну таблицю про форми державного правління, використовуючи працю Арістотеля «Політика».
2. Занотуйте відповідь на питання: «Чим відрізняється розподільна і зрівняльна справедливість?».

Тема: Політико-правові концепції Стародавнього Риму

Питання для обговорення:

1. Особливості політико-правового вчення Стародавнього Риму.
2. Етико-соціальне вчення стоїцизму.
3. Вчення Цицерона про державу і закон.
4. Соціально-моральні проблеми у творчості Сенеки.

Завдання для самостійної роботи:

- Проаналізуйте працю Марка Тулія Цицерона «Про державу». Складіть розширений план твору.

Тема: Сутність та основні постулати догматики християнства

Питання для обговорення:

1. Передумови виникнення та історичні етапи становлення християнства. Ідейні джерела та основні постулати догматики християнства.
2. Основні соціально-політичні характеристики розвитку християнських общин. Політизація церковного і духовного життя середньовічної доби.
3. Політичні та богословські погляди Аврелія Августина.
4. Політико-правова доктрина Фоми Аквінського.
5. Політична концепція Марсилія Падуанського. Середньовічні єресі та їхні соціально-політичні теорії.

Завдання для самостійної роботи:

1. Письмово прокоментуйте судження Аврелія Августина: «Не йди зовні-йди вглиб самого себе; в людині живе істина; і там, де ти знайдеш себе обмеженим, там вийди за межі самого себе».
2. Підготуйте повідомлення на тему: «Політична філософія Томи Аквінського».

Тема: Політична філософія середньовічного Сходу

Питання для обговорення:

1. Іслам – серцевина середньовічного світогляду. Коран. Суніти, шиїти, хариджити.
2. Політична філософія мислителів середньовічного Сходу. Вплив античної культури на філософську думку Сходу. Співвідношення релігії і філософії. Концепція “двох” істин.
3. Політичні погляди Аль-Фарабі (коментарі праць Аристотеля; проєкт ідеального суспільства; соціальна структура “добродійного міста-держави”). Мусульманська община як основа політичного устрою “добродійного міста-держави”. Праці Аль-Фарабі “Метафізика, або божественна наука” і “Про спільність поглядів двох філософів – Божественного Платона і Аристотеля”.
4. Обґрунтування мусульманської концепції двох істин у працях Ібн-Рошда (Авероеса). Вчення про “первинну” матерію (протоматерію) і про “єдиний інтелект”.
5. Соціально-політичні погляди Ібн-Хальдуна. Обґрунтування об’єктивної необхідності створення спеціальної науки про “цивілізацію і людське суспільство”. Суспільство і держава. Вплив клімату на людське суспільство. Розподіл праці – один із перших чинників об’єднання людей. Схема розвитку суспільства від нижчої до вищої фази. П’ять етапів розвитку держави.

Завдання для самостійної роботи:

- Розкрийте та опишіть мусульманську концепцію двох істин у працях Ібн-Рошда (Авероеса).

Тема: Суспільний розвиток у XIV-XVII століттях і філософсько-політичні концепції християнського гуманізму

Питання для обговорення:

1. Економічні тенденції епохи (накопичення капіталу; формування промислової буржуазії; майнова диференціація; бурхливий розвиток торгівлі).

2. Політичні тенденції епохи (зростання самодержавства; зміцнення королівської влади за рахунок придушення інших владних інститутів – дворянських, парламентських, магістратських, клерикальних тощо).
3. Духовні тенденції епохи (зміни у змісті та формах духовної діяльності; розширення світобачення; відхід від книжних премудростей до наукових спостережень).
4. Гуманізм і обґрунтування нової системи освіти. Відмова від середньовічної схоластики. Відродження – течія в духовному житті, що протистояла релігійно-феодальній ідеології середньовіччя. Реформація як антифеодальний, політичний і релігійний (антикатолицький) рух. Два табори реформаторів.
5. Обґрунтування гідності людини Джованні Піко. Гуманістичний світогляд Леонардо да Вінчі. Політичні погляди Еразма Роттердамського.

Завдання для самостійної роботи:

- Підготуйте повідомлення на тему: «Політичні погляди Еразма Роттердамського».

Тема: Основи емпіричної політичної науки Нікколо Макіавеллі

Питання для обговорення:

1. Н. Макіавеллі про предмет політичної науки. Поняття "держави" в інтерпретації вченого. Обґрунтування політики як досвідної, емпіричної науки. Завдання політичної науки. Критика релігійно-схоластичних догм. Вчення про державу і владу. Праця "Державець".
2. Два підходи щодо розуміння характерних рис і функціональних обов'язків верховного правителя – державця. Н. Макіавеллі про політику і мораль. Сповідування подвійної моралі – для правителя і для громадянина.

Завдання для самостійної роботи:

1.Проаналізуйте трактат Нікколо Макіавеллі «Державець» та складіть порівняльну характеристику якостей і методів діяльності «нового» та «спадкового» правителя

Тема: Політичні ідеї доби Реформації

Питання для обговорення:

1. Суть Реформації і протестантизм. Відмінність протестантизму від католицизму і православ'я. Релігійна догматика протестантизму.
2. Реформаторський рух в особі Мартіна Лютера. 95 тез М. Лютера. Бог у розумінні Лютера. Відділення віри від розуму.
3. Політичні погляди Ульріха Цвіглі. Невизнання церковної ієрархії, чернецтва, індульгенцій.
4. Радикалізм і протестантизм. Політичні погляди Томаса Мюнцера. Ідеї соціальної рівності.
5. Кальвінізм як різновид філософії протестантизму. Релігійно-філософські погляди Жана Кальвіна.

Завдання для самостійної роботи:

Складіть таблицю: «Відмінності протестантизму, католицизму, православ'я».

Тема: Політичні вчення утопістів

Питання для обговорення:

1. Об'єктивні умови виникнення утопічних вчень. Соціальна утопія Томаса Мора. Критика існуючого політичного устрою.
2. Комуністична утопія Томазо Кампанелли. Філософські погляди. «Місто Сонця» як приклад справедливого порядку.

Завдання для самостійної роботи:

Складіть тези твору Томаса Мора «Ідеальна держава».

Підберіть і вивчіть додаткові джерела з теми: «Політичні вчення утопістів».

Тема: Політичні вчення епохи революції XVII століття

Питання для обговорення:

1. Причини і характер революції в Голландії. Вчення Гуго Гроція про природне право і політику.
2. Сутність права і закону у творах Гуго Гроція. Концепція про договірне походження держави.
3. Теорія і практика політичного життя Томаса Гоббса. Вчення про природу людини та «війну всіх проти всіх».
4. Політологічна філософія Джона Локка. Теорія суспільного договору та теорія розподілу влади.

Завдання для самостійної роботи:
Охарактеризуйте основні ідеї Т. Гоббса про державу і право. Наскільки вони актуальні для нашого сьогодення? (письмово).
Використовуючи довідкову літературу, підготуйте повідомлення на тему: «Томас Гоббс і англійська революція».
Тема: Політична думка в країнах Західної Європи в другій половині XVII – XVIII ст.
Питання для обговорення:
1. Розвиток теорій природного права та договірного походження держави в країнах Західної Європи.
2. Еволюція державно-правової думки в період становлення новітніх політичних систем.
Завдання для самостійної роботи:
Опрацюйте основні джерела та наукову літературу з теми й підготуйте тези/повідомлення щодо розвитку теорій природного права та суспільного договору в Західній Європі.

Змістовий модуль № 2. Політичні ідеї та теорії напередодні та під час буржуазних революцій у Європі та Америці, ідеї та концепції середини XIX – кінця XX ст.

Тема: Особливості політології французького просвітництва
Питання для обговорення:
1. Політико-просвітницький матеріалізм.
2. Політико-правова теорія Шарля-Луї Монтеск'є.
3. Суспільний договір Ж.-Ж. Руссо: історія, теорія, практика.
Завдання для самостійної роботи:
1. Розкрийте висловлення Ш.-Л. Монтеск'є про політичну систему суспільства.
2. Охарактеризуйте політичний ідеал Ж.-Ж. Руссо.
Тема: Політичні та правові ідеї утопістів доби Просвітництва
Питання для обговорення:
1. Егалітаризм і утопізм Габріеля-Бонно де Маблі: теорія пристрастей та причини соціальної несправедливості.
2. Раціоналістично-комуністична утопія Мореллі: концепція історії людського суспільства та система суспільного ладу.
Завдання для самостійної роботи:
1. Розкрийте основні засади та сутність егалітаризму Г. Б. Маблі.
2. Опишіть матеріалістичні засади атеїзму Ж. Мельє.
Тема: Північноамериканська політична і правова думка доби Просвітництва
Питання для обговорення:
1. Демократичний радикалізм Томаса Пейна.
2. Ліберальний демократизм Томаса Джефферсона.
3. Теорія федералізму Олександра Гамільтона.
Завдання для самостійної роботи:
1. Опишіть спільне та особливе у концептуальних засадах політичних вчень Т. Пейна, Т. Джефферсона, О. Гамільтона.
2. Проаналізуйте сутність та письмово опишіть основні положення соціальної програми Т. Пейна.
Тема: Політично-просвітницька думка Англії
Питання для обговорення:
1. Економічні засади політичної філософії Адама Сміта.
2. Вікторіанський лібералізм Джона Мілля: історико-філософська концепція розвитку суспільства та репрезентативна демократія.
Завдання для самостійної роботи:
1. Розробіть схему, в якій відобразіть структурно-логічне обґрунтування політичного ідеалу за А. Смітом.
Тема: Політичні вчення періоду Великої французької революції
Питання для обговорення:
1. Ліберально-демократичні ідеї Жана-Антуана де Кондорсе: концептуальні засади та погляд на політичну історію.
2. Теорія консерватизму Едмунда Бьорка: концептуальні засади та політична філософія.
Завдання для самостійної роботи:

1. Відберіть та проаналізуйте основні політичні документи періоду Великої французької революції та простежте основні закономірності розвитку політичної думки в цей період (письмово).

Тема: Політична філософія І. Канта і Ф. Гегеля

Питання для обговорення:

1. Антропологія І. Канта. Сутність категоричного імперативу.
2. Громадянське суспільство в інтерпретаціях І. Канта (співвідношення моралі й політики).
3. Гегелівська філософія держави: поняття права і моралі.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із першоджерел з цієї теми основні поняття політичної науки та наповніть їхній зміст тлумаченнями класиків, твори яких ви опрацювали.

Тема: Соціально-політичні утопії XIX ст.

Питання для обговорення:

1. Політичний технократизм Анрі де Сен-Сімона.
2. Соціально-психологічний прагматизм Шарля Фур'є.
3. Практичний комунізм Роберта Оуена.
4. Революційно-комуністичні утопії 30-50-х років XIX ст.: а) романтичний комунізм Етьєна Кабе; б) соціальна утопія Теодора Дезамі; в) революційна утопія Луї-Огюста Бланкі; г) робітничий комунізм Вільгельма Вейтлінга.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробіть порівняльну таблицю політичних ідеологій, які розвивалися різними представниками соціально-політичних утопій XIX ст.

Тема: Класичний ортодоксальний марксизм – новий тип соціально-політичних вчень

Питання для обговорення:

1. Критика К. Марксом і Ф. Енгельсом комуністичних утопій. Вчення про відчуження.
2. Критика філософії Гегеля і младогегельянства. Критика поглядів П. Прудона.
3. Матеріалістична інтерпретація історії. Вчення про революцію і їх роль в історії.
4. Проблема єдності і солідарності в суспільстві. Проблеми держави і влади у політичній творчості К. Маркса і Ф. Енгельса.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте коротку характеристику основних етапів розвитку марксизму (письмово).

Тема: Критичний соціал-демократичний марксизм Карла Каутського і Едуарда Бернштейна

Питання для обговорення:

1. Політичні погляди К. Каутського: а) концепція матеріалістичного розуміння історії; б) проблема демократії як мета та ідеал соціалістичного перетворення; в) аналіз докапіталістичних суспільств.
2. Реформаторський соціалізм Едуарда Бернштейна: а) критика марксизму; б) аналіз капіталізму і його перспектив; в) теорія еволюційного соціалізму.

Завдання для самостійної роботи:

1. Використовуючи довідкову літературу, підготуйте таблицю: «Порівняльний аналіз поглядів Е. Бернштейна та К. Каутського».

Тема: Теорія політики Макса Вебера

Питання для обговорення:

1. Особливості соціально-політичної думки Західної Європи другої половини XIX – початку XX століття.
2. Макс Вебер про методологію політичної науки.
3. Проблеми політики і влади у творчій спадщині Макса Вебера.
4. Концепція «плебісцитної вождиської демократії».

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробіть структурно-логічну таблицю обґрунтування політичного ідеалу за М. Вебером.

Тема: Елітизм – важливий напрям європейської політичної думки наприкінці XIX – на початку XX ст.

Питання для обговорення:

1. Теорія еліт Вільфредо Парето.
2. Теорія політичного (правлячого) класу Гаетано Моски.
3. «Залізний закон олігархічних тенденцій» Роберта Міхельса.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опишіть теорію циркуляції еліт В. Парето.

Тема: Теорія демократії Алексиса де Токвіля

Питання для обговорення:

1. Сутність світової «демократичної революції».
2. Демократія та її ознаки.
3. Свобода як самоцінний імператив.

Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте методологічні засади теорії демократії А. Токвіля.

Тематика семінарських занять та самостійної роботи (заочна форма навчання): Змістовий модуль № 1. Політична думка античності,Середньовіччя,Просвітництва і Реформації.

Тема: Предмет зарубіжних політичних учень, їх періодизація та джерела

План:

1. Предмет історії зарубіжних політичних вчень.
2. Періодизація історії зарубіжних політичних вчень.
3. Методологія історії зарубіжних політичних вчень та її інструментарій.
4. Функції історії зарубіжних політичних вчень.

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть таблицю: «Періодизація історії зарубіжних вчень».
2. Опишіть методологічні принципи вивчення історії зарубіжних політичних вчень.

Тема: Основи емпіричної політичної науки Нікколо Макіавеллі

План:

1. Н. Макіавеллі про предмет політичної науки. Поняття “держави” в інтерпретації вченого. Обґрунтування політики як досвідної, емпіричної науки. Завдання політичної науки. Критика релігійно-схоластичних догм. Вчення про державу і владу. Праця “Державець”.
2. Два підходи щодо розуміння характерних рис і функціональних обов’язків верховного правителя – державця. Н. Макіавеллі про політику і мораль. Сповідування подвійної моралі – для правителя і для громадянина.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте працю Нікколо Макіавеллі «Державець» та складіть порівняльну характеристику якостей і методів діяльності «нового» та «спадкового» правителя (або виділіть ключові правила політичного успіху за версією автора).

Тема: Політичні ідеї доби Реформації

План:

1. Суть Реформації і протестантизм. Відмінність протестантизму від католицизму і православ’я. Релігійна догматика протестантизму.
2. Реформаторський рух в особі Мартіна Лютера. 95 тез М. Лютера. Бог у розумінні Лютера. Відділення віри від розуму. Наполягання на категоричний непримиренності між вірою і розумом. “Боротьба проти аристократизму” – гасло запропонованої Лютером університетської реформи.
3. Політичні погляди Ульріха Цвіглі. Невизнання церковної ієрархії, чернецтва, індульгенцій, віри в чистилище, поклоніння святим і т.д. Думки щодо тісних зв’язків церковних і державних інституцій, про необхідність закриття монастирів і конфіскації їх майна.
4. Радикалізм і протестантизм. Політичні погляди Томаса Мюнцера. Визначення завдань Реформації. Ідеї соціальної рівності, зрівняльного комунізму.
5. Кальвінізм як різновид філософії протестантизму. Релігійно-філософські погляди Жана Кальвіна. Ідея відродження августиніанства. Принцип верховної влади Бога в усіх сферах життя. Праця “Наставляння в християнській вірі”. Ідея відокремлення церкви від держави. Характеристика демократії. Вчення про божественне приречення.

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть таблицю: «Відмінності протестантизму, католицизму, православ'я».
2. Напишіть повідомлення на тему: «Релігійно-філософські погляди Жана Кальвіна та їх вплив на формування нової політики».

Змістовий модуль № 2. Політичні ідеї та теорії напередодні та під час буржуазних революцій у Європі та Америці, ідеї та концепції середини XIX – кінця XX ст.

Тема: Північноамериканська політична і правова думка доби Просвітництва

План:

1. Демократичний радикалізм Томаса Пейна.
2. Ліберальний демократизм Томаса Джефферсона.
3. Теорія федералізму Олександра Гамільтона.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опишіть спільне та особливе у концептуальних засадах політичних вчень Т. Пейна, Т. Джефферсона, О. Гамільтона.
2. Проаналізуйте сутність та письмово опишіть основні положення соціальної програми Т. Пейна.

Тема: Теорія політики Макса Вебера

План:

1. Особливості соціально-політичної думки Західної Європи другої половини XIX – початку XX століття.
2. Макс Вебер про методологію політичної науки.
3. Проблеми політики і влади у творчій спадщині Макса Вебера.
4. Концепція «плебісцитної вождиської демократії».

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробіть структурно-логічну таблицю обґрунтування політичного ідеалу за М. Вебером.

Тема: Теорія демократії Алексиса де Токвіля

План:

1. Сутність світової «демократичної революції».
2. Демократія та її ознаки.
3. Свобода як самоцінний імператив.

Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте методологічні засади теорії демократії А. Токвіля.

Тема: Політико-правові концепції Стародавнього Сходу

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть план до праць «Закони Хамурапі», «Про походження влади».
2. Опишіть, як оберігалася приватна власність у Вавилоні за законами Хамурапі.

Тема: Зародження політичної думки у Стародавній Греції

Завдання для самостійної роботи:

1. Використовуючи комп'ютерну техніку та мережі Інтернет, опишіть філософські і суспільні погляди Сократа.
2. Розкрийте помірковану цензову демократію Солона.

Тема: Концепція ідеальної держави Платона

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте працю Платона «Держава». Складіть тези.

Тема: Вчення Аристотеля про політику і державу

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть порівняльну таблицю про форми державного правління, використовуючи працю Арістотеля «Політика».
2. Занотуйте відповідь на питання: «Чим відрізняється розподільна і зрівняльна справедливість?».

Тема: Політико-правові концепції Стародавнього Риму

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте працю Марка Тулія Цицерона «Про державу». Складіть розширений план твору.

Тема: Сутність та основні постулати догматики християнства

Завдання для самостійної роботи:

1. Письмово прокоментуйте судження Аврелія Августина: «Не йди зовні-йди вглиб самого себе; в людині живе істина; і там, де ти знайдеш себе обмеженим, там вийди за межі самого себе».
2. Підготуйте повідомлення на тему: «Політична філософія Томи Аквінського».

Тема: Політична філософія середньовічного Сходу

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте та опишіть мусульманську концепцію двох істин у працях Ібн-Рошда (Авероеса).

Тема: Суспільний розвиток у XIV-XVII століттях і філософсько-політичні концепції християнського гуманізму

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте повідомлення на тему: «Політичні погляди Еразма Роттердамського».

Тема: Політичні вчення утопістів

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть тези твору Томаса Мора «Ідеальна держава».
2. Підберіть і вивчіть додаткові джерела з теми: «Політичні вчення утопістів».

Тема: Політичні вчення епохи революції XVII століття

Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте основні ідеї Т. Гоббса про державу і право. Наскільки вони актуальні для нашого сьогодення? (письмово).
2. Використовуючи довідкову літературу, підготуйте повідомлення на тему: «Томас Гоббс і англійська революція».

Тема: Політична думка в країнах Західної Європи в другій половині XVII – XVIII ст.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте основні джерела та наукову літературу з теми й підготуйте тези/повідомлення щодо розвитку теорій природного права та суспільного договору в Західній Європі.

9.Форми поточного та підсумкового контролю. Форми поточного оцінювання: під час семінарських занять (опитування (індивідуальне, фронтальне, ущільнене, вибіркове), взаємоопитування, обговорення проблемно-пошукових питань, перевірка виконаних усних завдань, зокрема тестових, підготовка презентацій, самоаналіз та ін.), контроль за самостійною роботою (опитування / тестування з використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle та ін.).

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота (тестування / онлайнове тестування у системі MOODLE, або у письмовій формі (теоретичні питання і тестування)).

Форма підсумкового контролю: екзамен (усна/письмова відповідь, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle).

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Згідно із «Положенням про рейтингове оцінювання здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка» оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за 100 - бальною шкалою. ОК "Історія зарубіжних політичних вчень" складається із двох змістових модулів. Вивчення першого змістового модуля завершується атестацією, яка виставляється на основі балів поточного оцінювання (рейтингова оцінка поточного оцінювання за змістовий модуль №1), поточне оцінювання (10 балів), самостійної роботи (10 балів). Самостійна робота оцінюється за наслідками вибіркової перевірки рівня засвоєння всіх питань, винесених на самостійну роботу. За самостійну роботу студент може отримати до 10 балів. При отриманні менше 6 балів самостійна робота вважається не виконаною і студент отримує можливість її перескладати.

Змістовий модуль № 1	Самостійна робота	Сума
10 балів	**10 балів**	**20 балів**

Вивчення другого змістового модуля завершується екзаменом. Бали розподіляються за такою схемою: екзамен – 40; поточне оцінювання – 9 балів; самостійна робота – 10 балів; модульна контрольна робота – 21 бал. Самостійна робота оцінюється за наслідками вибіркової перевірки рівня засвоєння всіх питань, винесених на самостійну роботу. За самостійну роботу студент може отримати до 10 балів. При отриманні менше 6 балів самостійна робота вважається не виконаною і студент отримує можливість її перескладати.

Модульна контрольна робота (21 бал) складається із трьох запитань. Мінімальна кількість балів за МКР – 13 балів (60% від максимальної кількості балів –21 б.). Умови допуску до підсумкового контролю: обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх семінарських занять, виконання завдань самостійної роботи. Екзамен (40 балів) проводиться усно, згідно з переліком питань.

Критерії оцінювання письмових відповідей на питання модульної контрольної роботи

7 балів: Надано вичерпну, точну та послідовну письсову відповідь. Продемонстровано глибоке засвоєння теоретичного матеріалу, академічний стиль письма та вільне користування фаховою термінологією. Причинно-наслідкові зв'язки розкрито в повному обсязі, наведено доречні приклади, сформульовано самостійні та обґрунтовані висновки. Фактичні, теоретичні чи логічні помилки відсутні.

6 балів: Зміст питання розкрито повністю та правильно. Матеріал засвоєно добре, фахову термінологію використано коректно, виклад є логічним. Проте аргументація є дещо спрощеною або наведено недостатньо ілюстративних прикладів. Наявні 1–2 незначні неточності, які не спотворюють загального змісту.

5 балів: Відповідь є правильною по суті та висвітлює ключові аспекти питання. Матеріал засвоєно на достатньому рівні, але викладу бракує глибини й аналітичності. Окремі твердження потребують додаткової аргументації. Є поодинокі некритичні стилістичні чи термінологічні огріхи.

4 бали: Відповідь надано в основному обсязі, але вона має переважно описовий характер без належного аналізу. Студент розуміє суть питання, проте висвітлення є поверхневим. Наявні помітні змістовні прогалини, слабка аргументація або неточності у викладі теоретичних положень.

3 бали: Надано часткову/фрагментарну відповідь. Розкрито лише базові елементи питання чи його окрему частину. Демонструється поверхневе розуміння теми, виклад думок розірваний. Наявні суттєві змістовні прогалини та помилки у вживанні спеціальних термінів.

1–2 бали: Наведено лише поодинокі уривчасті тези чи розрізнені факти, які лише опосередковано стосуються питання. Демонструється незнання навчального матеріалу, відсутнє цілісне розуміння проблеми. Спеціальна термінологія не використовується або вжита некоректно. Присутні грубі фактичні та теоретичні помилки.

0 балів: Письмова відповідь на питання відсутня, повністю не відповідає змісту завдання або виявлено факт несамостійного виконання (плагіат, списування).

Змістовий модуль № 2	Самостійна робота	Модульна конт-рольна робота	Екзамен	Сума	
9 балів	**10 балів**	**21 бал**	**40 балів**	**80 балів**	

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих визначень, термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так" чи „ні". Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти не достатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так" чи „ні"; може самостійно знайти в підручнику та в інших джерелах інформації відповідь. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок ; виявляє окремі закономірності політичних явищ; робить спроби виконання завдань; за допомогою викладача дає короткі відповіді (за готовим алгоритмом). Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями з історії зарубіжних політичних вчень, здатний виконати завдання за зразком; орієнтується в термінах, поняттях і визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу з дисципліни викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти розуміє суть навчальної дисципліни, може дати визначення політологічним понять, категоріям (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником та іншими джерелами інформації, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; виконує прості завдання за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.

	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу з історії зарубіжних політичних вчень, може поверхнево аналізувати тексти першоджерел, робить певні висновки щодо історичних подій; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання з історії зарубіжних політичних вчень під час виконання завдань за алгоритмом, послуговуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал з історії зарубіжних політичних вчень, оперує базовими термінами та категоріями, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати політологічну термінологію; складати таблиці, схеми та ін. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал з в стандартних ситуаціях; уміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак із окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат або доповідь, обґрунтувати їх положення. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом з історії зарубіжних політичних вчень, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати й систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі проблемно-пошукові завдання; має сформовані типові навички з історії зарубіжних політичних вчень. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями з історії зарубіжних політичних вчень та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки в проблемно-пошукових завданнях; практично оцінює сучасні здобутки політологічної науки; самостійно визначає мету власної діяльності; виконує тестові завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання з історії зарубіжних політичних вчень,, аналізуючи різні явища та процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з історії зарубіжних політичних вчень, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний підготувати виступ на наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання з історії зарубіжних політичних вчень, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні ситуації та завдання з історії зарубіжних політичних вчень, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати світоглядні проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, займається науково-пошуковою роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує та аналізує різноманітні джерела інформації; Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають лекційні та семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

«Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка»

URL: https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття здобувач вищої освіти має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за семінарські заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувачу вищої освіти, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Здобувач вищої освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, здобувач вищої освіти повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок здобувача на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації ним поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до них відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (зі змінами та доповненнями» (https://cutt.ly/mLTb6am).

Критерії оцінювання самостійної роботи (завдання репродуктивного, частково-пошукового, творчого характеру)

Завдання оцінюється в 10-8 балів, якщо: автором чітко поставлена проблема і представлена власна точка зору стосовно її вирішення; проблема розкрита на високому теоретичному рівні, простежені системні зв'язки предмету дослідження, подані обґрунтування заявлених характеристик з коректним використанням соціологічних та політологічних термінів, що мають відношення до теми завдання; надана аргументація власної думки з опорою на

соціально-політичний аспект в контексті проблематики завдання;відповідьрозгорнуто розкриває заявлену тему.

Завдання оцінюється в 6-8 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) стосовно вирішення проблеми; тема розкрита з конкретним використанням соціологічних та політологічних та спеціальних понять у контексті відповіді(теоретичні зв'язки та обґрунтування явно не простежуються); надана аргументація власної думки з опорою на факти розвитку соціально-політичних уявлень з проблематики завдання; відсутня відповідь на одне із запитань або запитання не розкрите в повній мірі, зокрема не проаналізовані деякі суттєві характеристики предмету розгляду.

Завдання оцінюється в 4-6 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита при формальному використанні соціологічних та політологічних та спеціальних термінів; дана аргументація своєї думки з опорою на факти розвитку соціально-політичних уявлень без теоретичного обґрунтування;відсутня відповідь два питання або заявлена тема розкрита не до кінця, а саме: опущена значна частина суттєвих характеристик явища, тобто розкриті лише деякі суттєві характеристики предмету дослідження.

Завдання оцінюється в 2-4 бали, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита на буденному(а не теоретичному) рівні; аргументація власної думки слабко пов'язана з розкриттям проблеми; опущений аналіз суттєвих характеристик явища, тобто розкриті лише несуттєві характеристики предмету дослідження.

Завдання оцінюється в 0 балів, якщо:відповідь має реферативний характер без соціологічного та політологічного аналізу;вонає плагіатом, тобто коли автор скористається нечесним шляхом представлення чужих думок власними.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.URL: https://integrity.kpnu.edu.ua/

Використання здобувачами вищої освіти в освітньому процесі інструментів ШІ чітко визначено "Положенням про використання штучного інтелекту в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка", введено в дію наказом в.о. ректора від 02 вересня 2026 р., № 144-ОД. URL:https://drive.google.com/file/d/1eDvHgbvZUYojWNwNwkIED66qGDPPpHrB/view

Неформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Положенням про результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти».

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);

- підготовка конкурсної наукової роботи;

- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;

- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді;

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;

- волонтерська діяльність.

Модульна контрольна робота (20 балів)

Модульна контрольна робота проводиться у формі тестування або онлайн тестування у системі MOODLE. Банк питань автоматично видає випадкових 100 запитань із бази (200 запитань) та оцінює правильність. Максимальна кількість балів за МКР – 20. До її написання допускаються всі здобувачі вищої освіти. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити – 12, у іншому разі МКР потрібно виконати повторно.

Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Оцінювання модульної контрольної роботи:

МКР 20 балів	високий рівень	18 – 20 б.
	достатній рівень	15 – 17 б.
	середній рівень	12 – 14 б.
	початковий рівень	менше ніж12 б.

Екзамен (40 балів)

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях; не виконав або виконав МКР, завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю допускаються до екзамену.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком навчального процесу.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами підсумкового контролю у формі екзамену, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком ліквідації академічної заборгованості.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Екзамен (усна/письмова відповідь, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle). Білет іспиту складається з трьох питань.

Питання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

високий рівень 40 - 36 б.	Здобувач виявляє глибокі фундаментальні знання теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 35 – 30 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень 29 – 24 б.	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; викладає матеріал непослідовно Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше як 23 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач неспроможний виконати стандартні завдання навіть. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	**Оцінка за шкалою ECTS**	**Екзаменаційна оцінка за національною шкалою**

90-100	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

12. Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту:

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;
- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;
- здобувач вищої освіти вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю, якщо він не відпрацював пропущені навчальні заняття, не пересклав оцінки 0, 1, 2, 3 отримані на навчальних заняттях, не виконав або виконав модульну контрольну роботу, завдання самостійної та індивідуальної робіт з оцінкою, що становить менше 60 % від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт;
- здобувач вищої освіти, який має академічну заборгованість з освітнього компоненту за результатами поточного контролю, не допускається до екзамену. Рішення про недопущення за поданням викладача приймає декан факультету, його оприлюднюють до початку екзамену. У відомості обліку успішності роблять запис «не допущено»;
- здобувач вищої освіти допускається до складання екзамену після ліквідації академічної заборгованості за результатами поточного контролю;
- здобувач вищої освіти підготувався до екзамену з освітнього компонента, якщо його рейтингова оцінка за результатами екзамену є більшою або рівною 24 балам (60 % від максимально можливої для даної форми контролю кількості балів). Рейтингову оцінку такого здобувача вищої освіти з освітнього компонента визначають як суму рейтингової оцінки за результатами поточної успішності та рейтингової оцінки за результатами екзамену;
- якщо допущений до екзамену здобувач вищої освіти не підготувався (його рейтингова оцінка за результатами екзамену є меншою 24 балів), то бали за екзамен до рейтингової оцінки поточної успішності не додаються, виставляють підсумкову оцінку з освітнього компоненту FX за шкалою ЄКТС та «незадовільно» за національною шкалою;
- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю у формі екзамену отримали незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;

- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії яку створюють за розпорядженням декана факультету;

- відповідь здобувача вищої освіти, який ліквідовує академічну заборгованість на засіданні комісії, оцінюють за 100-бальною шкалою без урахування рейтингової оцінки поточної успішності;

- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачі вищої освіти не присвоюють;

- якщо здобувач вищої освіти, допущений до семестрового контролю не з'явився на семестровий екзамен, у відомості обліку успішності викладач записує «не з'явився». Про незалежні від здобувача вищої освіти причини (у тому числі непрацездатність у зв'язку із хворобою), які підтверджують неможливість його присутності на екзамені, він має негайно повідомити декана факультету.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» URL : (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійна лекційна аудиторія, мультимедійний проєктор, екран для проєктора; ноутбук або персональний комп'ютер, мережа Інтернет, модульне об'єктно-орієнтоване динамічне середовище MOODLE, конференції у Google Meet.

Рекомендована література

Основна література

1. Вонсович С.Г. Історія зарубіжних політичних вчень: частина 1. Політичні вчення Стародавнього Сходу і античності: навчальний посібник. Кам'янецьПодільський: ПП.Зволейко Д.Г., 2021. 160 с.
2. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І.В. Алексєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна]. Львів: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с.
3. Себайн Джордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки. Київ: Основи. 1997. 838 с.
4. Хоружий Г. Протестантизм як результат європейської Реформації.·scientia·fructuosa (Вісник Київського національного торговельноекономічного університету), 2017. 112(2), С. 105–119.
5. Щербаков Я. І. Китайський буддизм та драма цзацзюй доби Юань (1271-1368). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 208 с.
6. Яремчук В.Д. Історія політичних і правових вчень: схеми, дефініції, джерела та персоналії: навч. посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 380 с.
7. Зозуля Є. В., Туренко О. С., Іванов І. В. Історія вчень про державу і право : навч. посіб. Херсон: «Олді-Плюс», 2018. 308 с.
8. Кормич А. І., Краснопольська Т. М. Історія політичних вчень : навчально-методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Одеса, 2022. 126 с.

Додаткова

1. Абу Наср аль-Фарабі. Послання, що вказує на шлях до щастя [три шляхи до щастя]. Переклад з арабської та коментарі М.М. Якубовича. Sententiae, 2017, No. 1, с. 93-104.

2. Аврелій Августин. Сповідь. Львів : Свічадо. 2021. 356 с.
3. Адам Сміт Дослідження про природу і причини багатства народів. / Переклад.О. Васильєв, М. Межевікіна, А. Малівський. Київ : Наш Формат. 2023. 722 с.
4. Алістер Мак-Грат. Інтелектуальні витоки європейської Реформації; пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал. Київ : Ніка-Центр, 2008. 344 с.
5. Арістотель. Поетика. / переклад. Б.Тен. Харків. Фоліо. 2018.160 с.
6. Бунь В. Платон. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. за заг. ред. Н. М. Хоми В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
7. Гомер. Іліада. Харків. Фоліо. 2021. 448 с.
8. Жан-Жак Руссо. Вибрані трактати. / О. Йосепенко, О. Хома. Харків. : Фоліо. 2018. 603 с.
9. Кант Іммануїл. Критика сили судження. / переклад В. Терлецький. Київ : Темпора. 2022. 702 с.
10. Марк Аврелій. Наодинці з собою / пер. з лат. Р. Паранька. Львів: Апріорі, 2018. 184 с.
11. Марк Туллій Ціцерон. Про закони. Про державу. Про природу богів / пер. з лат. В. Литвинова. Львів. Апріорі. 2020. 392 с.
12. Нікколо Макіавеллі. Флорентійські хроніки: Державець / пер. з іт. А. Перепаді. Харків : Фоліо, 2013. 472 с.
13. Платон Діалоги. Переклад. Й.Кобів, Ю.Мушак Харків. Фоліо. 2022. 352
14. Платон. Апологія Сократа. Діалоги; переклад, Й. Кобів, Ю. Мушак. Харків Фоліо.2022. 406 с.
15. Платон. Держава. Переклад. Д. Коваль. Львів. Апріорі. 2021. 464 с.
16. Сенека Моральні листи до Луцілія. Переклад А. Сомодор. Львів : Апріорі 2022. 552 с.
9. Стоїцизм Луцій Анней Сенека, Епіктет, Марк Аврелій Антоній Київ: Андронум, 2021. 266 с.
10. Kingston R. «Cities and Public Passion in Plato and Aristotle.» *Public Passion: Rethinking the Grounds for Political Justice*, McGill-Queen's University Press, 2011, pp. 61–91.
11. Nederman C.J. «Three Concepts of Tyranny in Western Medieval Political Thought.» *Contributions to the History of Concepts*, vol. 14, no. 2, 2019, pp. 1–22.
12. Palti E. J. «Conclusion: The End of a Long Cycle—the Second Disenchantment of the World.» *An Archaeology of the Political: Regimes of Power from the Seventeenth Century to the Present*, Columbia University Press, 2017, pp. 167–180.

Інтернет-ресурси

Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського	http://www.nbuv.gov.ua/
Google Scholar	https://scholar.google.com/
Project Gutenberg	https://www.junkybooks.com/?gad_source
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України	https://ipiend.gov.ua/
Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого	https://nlu.org.ua/
Prometheus.	https://prometheus.org.ua/